

Psychologie výchovy a vzdělávání

Osobnost učitele

Úvodem

- Význam učitelské profese *při socializaci; vzor; reprezentant školy jako referenční instituce...*
  - Učitelská profese klade **široké spektrum nároků**:
    - *Vzdělávání (vědomosti, dovednosti, způsoby myšlení a činnosti podle aprobace)*
    - *Výchova (rozvoj zájmů, postojů, schopností autoregulace, charakteru na základě respektu k individualitě žáků)*
  - Caselman – typy: logotrop vs. paidotrop
-
-

Požadavky na učitele

- Osvojení oboru a soustavné doplňování kvalifikace v něm
  - Osvojení ped-psych. poznatků, metod a způsobů myšlení (poznávání žáků a jejich efektivní ovlivňování)
  - Péče o pomůcky, techniku atd.
  - Realizování interakce s žáky, rodiči, učiteli, neped. Personálem... zdokonalování sociálních dovedností...
  - Organizování vlastní činnosti, činnosti druhých, činností žáků ve třídě; součinnost s učiteli dané třídy, rodiči, vedoucími kroužků...
  - Přiměřená účast na aktivitách komunity
  - Péče o vlastní tělesnou i psychickou kondici atd.
-
-

Osobnostní vlastnosti

- P. Witty (40. léta) - “učitel, který mi nejvíce pomohl”
(demokratický, pochopení pro jednotlivce, trpělivost, široké zájmy, vzhled, přívětivost, spravedlivost, smysl pro humor, charakter a důslednost, pochopení pro běžné problémy žáků, přizpůsobivost, pozitivní motivování žáků, učitelské mistrovství)
  - Mnoho dalších podobných výzkumů
    - Motivace
    - Subjektivní zodpovědnost za úspěšnost žáků
    - Nadprůměrný intelekt
    - Senzomotorické a estetické předpoklady
    - Odolnost k zátěži (mnoho podnětů “manažerská neuróza”)
    - Classroom management
    - Role prostředníka mezi generacemi i společnostmi
    - atd.
-
-

Vedení soc. skupiny

- Zdroje vůdcovské autority (Weber, 1921)
    - Racionální autorita *vyplývá z přesvědčení, že vůdce je reprezentantem legitimních norem a zákonů.*
    - Tradiční autorita *pramení z víry v důležitost tradice a kontinuity.*
    - Charismatická autorita *stojí na osobních vlastnostech vůdce.*
  - Šest druhů moci člena skupiny
    - *moc odměňovat - donucovací moc - referenční moc - expertní moc - legitimní moc - informační moc*
  - Dva druhy vůdců, jeden soustředěný na úkoly, druhý na interpersonální vztahy (Bales, Slater, 1955) – srv. Caselmann
-
-

Pedagogická komunikace

- Pedagogická komunikace
  - Individuální zvláštnosti ped. komunikace (učitel – žák – skupina žáků – školní třída)
    - *Mareš, Janoušek, Gavora, Helus,...*
  - Pedagogický takt
  - *Golem efekt, galathea efekt*
  - Negativní sebehodnocení učitele – důsl. (Cummins)
    - Reagují negativně na žáky, kteří je nemají rádi
    - Vyvolávají v žácích pocit viny za nedostatky
    - Podporují konkurenci mezi žáky
    - Předpokládají, že žáci budou podvádět
    - Tvrdí, že žáci potřebují seznámit s drsnou realitou života
    - Usilují o kázeň; přísně trestají
    - > záporný emoční vztah k dítěti
-
-

Syndrom vyhoření (chronická zátěž)

- Chronické vyčerpání
  - Utlumení aktivity, iniciativy, kreativity
  - Depresivní a podrážděná nálada, otrávenost, nuda, absurdita, rezignace
  - Změna v postoji k vykonávané činnosti (od nadšení k odporu)
  - Změny v interpersonálním chování – obtížná komunikace, neochota pomoci
  - Nízké sebehodnocení
  - Ztráta ideálů až cynismus a nihilismus
  - Somatické problémy
  - Riziko vzniku závislostí
-
-

Učitelovo pojetí výuky

- Subjektivní výklad profesionální role
  - Zjišťováno pomocí dotazníku s nedokončenými větami
    - *Začínajícímu učiteli bych poradil, aby hlavně...*
    - *Při mých hodinách je nejdůležitější, aby žáci...*
  - Odpovědi kontaminovány odhadovanou sociální žádoucností, odbornou terminologií
  - Často nereflektováno
-
-

Učitelovo interpersonální chování

Vychází z Learyho; např. Wubbels, Levy, 1993

